

АНОТАЦІЯ

Савчук В. Г. Норми для вирішення Євгена Ерліха. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття ступеня докторки філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2023.

Узагальнений короткий виклад основного змісту дисертації.

Дисертація присвячена філософсько-правовій проблематизації ідеї норм для вирішення Євгена Ерліха. Така проблематизація здійснюється на основі історико-критичного, а також системного підходу, особливим випадком якого є аргументативні, а саме аналітичний, нормативний і емпіричний виміри права.

Мета роботи – подальший розвиток ідеї норм для вирішення Є. Ерліха. В процесі такого розвитку показано, яке місце норми для вирішення мають в правовій культурі взагалі, а також в рамках аналітичного і мета/нормативно-емпіричного вимірів аргументативної теорії норм для вирішення. У першому випадку в центрі уваги перебуває історичний аспект дослідження норм для вирішення (1 розділ дисертації), а в другому – актуальний (2 і 3 розділи).

Перший розділ, який називається «Ерліхова ідея норм для вирішення в правовій культурі», містить три підрозділи, в яких спочатку йдеться про проблему, яку має розв'язати ідея норм для вирішення. Потім про те, як розумів норми для вирішення сам Є. Ерліх, а потім, як цю норму розуміли до і після Є. Ерліха. Наприкінці конкретизуються відкриті питання аргументативної теорії норм для вирішення, на які дається відповідь в наступних розділах дисертації.

В першому підрозділі цього розділу сформульована регулятивна ідея дисертації в сенсі І. Канта, якою є поняття правильності права, і показано, як аргументативна теорія норм для вирішення може бути розглянута з трьох точок зору, які прийнято називати аналітичним, нормативним і емпіричним вимірами права. При цьому нормативний вимір поділено на (власне)

нормативний і метанормативний. Далі надається відповідь на три запитання: по-перше, що таке юридично-релевантні норми, по-друге, як юридично-релевантні норми співвідносяться з аргументативними вимірами правової теорії, по-третє, яку функцію норми для вирішення виконують в системі юридично-релевантних норм? Ця відповідь полягає в тому, що правові, моральні і соціальні норми вважаються юридично-релевантними нормами тому, що вони можуть бути використані як аргументи в процесі раціональної юридичної аргументації. Правові і моральні норми мають тісний стосунок до мета/нормативного виміру правової теорії, а соціальні – до емпіричного виміру. У підсумку констатується, що норми для вирішення – це мета і результат правильного поведіння з юридично-релевантними нормами. Філософсько-правовою основою такого загального визначення є схвалення і розширення поняття інклюзивного неопозитивізму в сенсі Р. Алексі. Головний висновок цього підрозділу можна звести до твердження, що існує потреба в існуванні універсальних норм, які могли б належним чином впорядкувати роботу юриста з юридично-релевантними нормами.

В наступному підрозділі показано, що такими універсальними нормами уже у Є. Ерліха є норми для вирішення, а також показано, що не чужим для норморозуміння Є. Ерліха було й осмислення норм для вирішення як комплексних норм, тобто як або правообґрунтовальних, або (абсолютних чи відносних) правозаперечних норм. Результатом проведеного аналізу є окреслення тез Є. Ерліха про універсальний і про комплексний характер норм для вирішення.

В прикінцевому підрозділі описано розуміння норм для вирішення до і після Є. Ерліха та конкретизовані відкриті питання теорії таких норм, які можна вирішити в процесі розвитку ерліхової ідеї, зведеної до питання про універсальний і комплексний характер норм для вирішення.

Другий розділ, який називається «Аналітичний вимір аргументативної теорії норм для вирішення», складається з двох підрозділів, в яких

аналітично, тобто структурно актуалізуються згадані вище тези Є. Ерліха про комплексний і універсальний характер норм для вирішення.

В першому підрозділі на основі існуючого в логіці норм, загальній теорії права та юридичній методології поділу норм на умови застосування, зміст та модальний характер норми пропонується комплексна структура норм для вирішення, а саме: $\alpha) a \wedge \neg a' \wedge \neg a'' \rightarrow b$, $\beta) a \wedge a' \wedge \neg a'' \rightarrow \neg b$, $\gamma) a \wedge \neg a' \wedge a'' \rightarrow \neg b$. Ці формули потрібно інтерпретувати так:

$\alpha)$ якщо мають місце правообґрунтовальні умови і немає умов для абсолютних і відносних заперечень, то дійсним і здійсненим є право b ,

$\beta)$ якщо могли б мати місце правообґрунтовальні умови, але мають місце умови для абсолютних заперечень і, отже, не мають місце умови для відносних заперечень, то право b (абсолютно) недійсне,

$\gamma)$ якщо мають місце правообґрунтовальні умови, не мають місця умови для абсолютних заперечень, проте є умови для відносних заперечень, то право b (відносно) недійсне.

Причому символи означають таке: a – це правообґрунтовальна умова; a' – абсолютне заперечення права; a'' – відносне заперечення права; \rightarrow – імплікація, \neg – не, тобто формальне заперечення; \wedge – і, ' , " – матеріальне заперечення. Наприкінці показано, як можна ввести модальні оператори «дійсно» і «здійснено» в структуру норми для вирішення.

В другому підрозділі наводиться універсальна структура (універсум) формування норм для вирішення, під якою розуміються 7 форм поведження з правом, а саме: дві форми застосування права (субсумція і зважування), дві форми порівняння випадків, дві форми аналізу правових рішень (преюдицій), а також аналіз побічних наслідків застосування правової норми (консеквенцій). Констатується, що норми для вирішення і справді можуть мати, – пряме чи опосередковане, – значення в кожній із форм поведження з правом, причому ці форми можна звести, врешті-решт, до субсумції, в рамках якої норми для вирішення можуть бути належним чином застосовані.

Наведені в цьому підрозділі міркування ґрунтуються на розрізненні внутрішнього і зовнішнього виправдання правового рішення в сучасній теорії юридичної аргументації, якому в теорії норм Є. Ерліха може відповідати поділ правознаходження на «вільне» і зв'язане.

В останньому третьому розділі, який називається «Мета/нормативно-емпіричний вимір аргументативної теорії норм для вирішення» і містить 4 підрозділи, спочатку визначається істотний внесок, який зробив одним із перших Є. Ерліх у створення субстанціональної, тобто неаналітичної і універсальної теорії юридичної аргументації, а потім аналізуються в рамках відповідно нормативного і метанормативного вимірів питання про розуміння норм для вирішення як альтернативних правил і як результату зважування принципів. Причому правила розуміються як норми, які можуть бути або виконані, або невиконані, а принципи – як норми, які можуть бути виконані різною мірою (Р. Алексі). Завершується дослідження питанням про відношення понять фактичної чинності і норм для вирішення в рамках емпіричного виміру аргументативної теорії норм для вирішення.

В першому підрозділі високо оцінюється той внесок, який соціологія права і соціологічна юриспруденція Є. Ерліха може запропонувати для створення субстанціональної теорії юридичної аргументації. Констатується, що Є. Ерліх започатковує емпіричний напрямок у розвитку такої теорії. Відмічається, що на особливу увагу заслуговує метанормативний напрямок в розвитку теорії юридичної аргументації Р. Алексі. Підходи Є. Ерліха і Р. Алексі дозволяють універсалізувати юридичну аргументацію, при цьому відзначається, що вони обидва (в минулому і сьогодні) використовують поняття норм для вирішення.

В другому підрозділі показано, як комплексна структура норм для вирішення дозволяє стверджувати, що норми для вирішення є особливим випадком правил в сенсі Р. Алексі, причому констатується, що норми для вирішення є альтернативними правилами, а точніше контрадикторними правообґрунтувальними чи правозаперечними нормами для вирішення або

контрарними правообґрунтувальними, абсолютними правозаперечними і відносними правозаперечними нормами для вирішення.

В наступному підрозділі показано, як теорія принципів Р. Алексі завжди призводить до норм для вирішення. Йдеться про універсальну процедуру зовнішнього виправдання (зважування принципів), яка має закінчуватися формулюванням правила в сенсі Р. Алексі, яке повинно мати комплексну структуру.

В останньому підрозділі показано як на основі поняття фактичної чинності можна залучити до юридичної аргументації емпіричні аргументи, при цьому перевагу надано редукції емпіричних аргументів до принципів та наступного їхнього зважування, яке має закінчитися формуванням норми для вирішення.

У підсумку підтверджено робочу гіпотезу про те, що норми для вирішення – це потенційно морально і соціально виправдані (легітимовані) універсальні і комплексні дефінітивні правові норми (правила), завдяки яким можна розв'язати конфлікт (протилежність) інтересів.

Ключові слова: теорія юридичної аргументації, юридична методологія, аргументативна теорія норм для вирішення, універсальні і комплексні норми, інтегративна юриспруденція, аналітичний, нормативний і емпіричний виміри права, чинність і дієвість права, вимір ваги, правила і принципи, субсумція і зважування, проблема Юма, Євген Ерліх.

SUMMARY

Savchuk V. G. Eugen Ehrlich's Norms for Decision. – *Qualifying scientific work on manuscript rights.*

Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 08 Law, speciality 081 Law – Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2023.

Generalized summary of the main content of the thesis.

The Thesis deals with the philosophical-legal problematization of Eugene Ehrlich's idea of norms for decision. This sort of problematization relies on the historical-critical approach and systems thinking, the argumentative dimensions of law (namely, analytical, normative and empirical) being their special case.

The objective of the Thesis is to further promote the idea of E. Ehrlich's norms for decision. In the course of this promotion, the research points out the place, which norms for decision take in legal culture in general, as well as within the analytical and meta/normative-empirical dimensions of the argumentative theory of norms for decision. In the former case, the emphasis is laid on the historical aspect of studying norms for decision (Chapter 1 of the Thesis), whereas in the latter case - on the current aspect (Chapter 2 and Chapter 3).

Chapter 1, "Ehrlich's Idea of Norms for Decision in Legal Culture", contains three sections, which first discuss the issue that the idea of norms for decision is supposed to solve, as well as show how E. Ehrlich himself understood the concept. Then it comes to how this norm was understood before and after E. Ehrlich. In the end, the Chapter specifies the open questions of the argumentative theory of norms for decision, which are answered in the following chapters of the Thesis.

Section 1 of the Chapter articulates the regulative idea of the Thesis in the sense of I. Kant, which is the notion of the rightness of law. It also shows how the argumentative theory of norms for decision can be viewed from three perspectives that are commonly referred to as the analytical, normative and empirical dimensions of law, the normative dimension being divided into (actual) normative and meta-normative. Then Section 1 answers three questions: first, what are juridically relevant norms, second, how do juridically relevant norms relate to the argumentative dimensions of legal theory, and third, what function do norms for decision perform within the system of juridically relevant norms. The answer lies in the fact that legal, moral, and social norms are regarded as juridically relevant norms because they can be used as arguments in the course of rational juridical argumentation. Legal and moral norms are closely associated with the meta/normative dimension of legal theory, while social norms are connected with

the empirical dimension. As a result, it is stated that norms for decision are the goal and result of the correct handling of juridically relevant norms. The philosophical-legal basis for this general definition is the approval and expansion of the concept of inclusive non-positivism in the sense of R. Alexy. The main conclusion of the Section is that there exists a need for universal norms, which could properly regulate the lawyer's work with juridically relevant norms.

Section 2 indicates that such universal norms may be E. Ehrlich's norms for decision. The scholar considered them as complex norms, i.e., as either law-justifying or (absolute or relative) law-negating ones.

Section 3 describes the understanding of norms for decision before and after E. Ehrlich, as well as specifies the open issues in the theory of such norms, which can be solved in the course of promoting E. Ehrlich's idea, which is reduced to the issue of the universal and complex nature of norms for decision.

Chapter 2, "The Analytical Dimension of the Argumentative Theory of Norms for Decision", is composed of two sections, which analytically, i.e. structurally, update the above-mentioned idea of E. Ehrlich about the complex and universal nature of norms for decision.

Resting on the existing division of norms into conditions of application, content and modal nature of a norm (in the logic of norms, general theory of law and legal methodology), Section 1 of the Chapter proposes a comprehensive structure of norms for decision, namely: $\alpha) a \wedge \neg a' \wedge \neg a'' \rightarrow b$, $\beta) a \wedge a' \wedge \neg a'' \rightarrow \neg b$, $\gamma) a \wedge \neg a' \wedge a'' \rightarrow \neg b$. These formulas should be interpreted in the following way:

$\alpha)$ if the law-justifying conditions occur and there are no conditions for absolute and relative negations, then the right b is valid and enforceable,

$\beta)$ if the law-justifying conditions could occur, but the conditions for absolute negations are present and, hence, the conditions for relative negations are absent, then right b is (absolutely) invalid,

γ) if the law-justifying conditions occur, the conditions for absolute negations are not present, but the conditions for relative negations are present, then right b is (relatively) invalid.

And the symbols stand for: a - a law-justifying condition; a' - an absolute negation of the right; a'' - a relative negation of the right; \rightarrow - an implication, \neg - not, i.e. a formal negation; \wedge - and, ' , '' - a material negation. At the end of the Section, it is shown how the modal operators “valid” and “enforceable” can be introduced into the structure of a norm for decision.

Section 2 presents the universal structure (universum) of forming norms for decision. This is the seven forms of handling law, namely: two forms of application of law (subsumption and weighing), two forms of case comparison, two forms of analysis of legal decisions (prejudices), and the analysis of side effects of a legal norm (consequence). It is claimed that norms for decision can indeed be relevant - directly or indirectly - in each of the forms of handling law. What is more, all these forms can ultimately be reduced to a subsumption, within which norms for decision can be appropriately applied. All speculations, presented in this Section, are based on the distinction between internal and external justification of a legal decision in the modern theory of legal argumentation, which in E. Ehrlich's theory of norms may correspond to the division of law-finding into “free” and bound.

Chapter 3, “The Meta/Normative-Empirical Dimension of the Argumentative Theory of Norms for Decision”, comprises four sections. At first, it identifies the significant contribution made by E. Ehrlich to the development of a substantial (non-analytical) and universal theory of legal argumentation. Then, within the framework of the normative and meta-normative dimensions, it reveals the issues of understanding norms for decision as alternative rules and as the result of weighing principles. Hereby, the rules are perceived as norms that can be either fulfilled or not fulfilled, and principles - as norms that can be fulfilled to a certain extent (R. Alexy). The Chapter ends with the issue of the interrelation between the

concepts of actual validity and norms for decision within the empirical dimension of the argumentative theory of norms for decision.

Section 1 highly appreciates the contribution that E. Ehrlich's sociology of law and sociological jurisprudence can make to the creation of a substantial theory of legal argumentation. It claims that E. Ehrlich has initiated an empirical direction in the development of such a theory. It is essential that the meta-normative direction in the development of the theory of legal argumentation by R. Alexy deserves peculiar attention. Both E. Ehrlich and R. Alexy's approaches make it possible to universalize legal argumentation, while both of them (in the past and today) have used the concept of norms for decision.

Section 2 shows how the complex structure of norms for decision allows asserting that they are a special case of rules in the sense of R. Alexy. In addition, it claims that norms for decision are alternative rules, or rather, contradictory law-justifying or law-negating norms for decision or contrary law-justifying, absolute and relative law-negating norms for decision.

Section 3 demonstrates how R. Alexy's theory of principles always leads to norms for decision. This is a universal procedure of external justification (weighing of principles) that ends in the formulation of a rule in the sense of R. Alexy, which should possess a comprehensive structure.

Section 4 points out how, on the basis of the concept of actual validity, empirical arguments can be involved in legal argumentation. Preference should be given to the reduction of empirical arguments to principles and their subsequent weighing, which should result in the formation of a norm for decision.

In conclusion, the entire research confirms the working hypothesis that norms for decision are potentially morally and socially justified (legitimized) universal and complex definitive legal norms (rules) that can help resolve a conflict of interests.

Key words: theory of juridical argumentation, juridical methodology, argumentative theory of norms for decision, universal and complex norms, integrative jurisprudence, analytical, normative and empirical dimensions of law,

validity and effectiveness of law, measurement of weight, rules and principles, subsumption and weighing, Hume's problem, Eugen Ehrlich.